

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
EVGENI TANCHEV
esitatud 11. juulil 2019¹

Kohtuasi C-447/18

UB

versus

Generální riaditel Sociální poistovne Bratislava

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim kohus))

Võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustuse valdkonnas – Kodakondsuse tõttu diskrimineerimine – Töötaja rände puudumine – Töötaja elukohaliikmesriigi muutumine riigi lagunemise tõttu – Liikmesriigi seadus, millega on seatud olümpiamängudel jm rahvusvahelistel meistrivõistlustel medalite võitmise eest lisahüvitise maksmise tingimuseks kodakondsus – Slovakkias elav Tšehhi kodanik

1. Põhikohtuasi annab Euroopa Kohtule võimaluse kujundada kohtupraktikat niisuguste olukordade kohta, kus liikmesriigi kodanikele reserveeritud lisahüvitist tuleb laiendada kõikidele selles liikmesriigis elavatele liidu kodanikele. Käesolevas asjas vaidluse all olevat hüvitist (edaspidi „lisahüvitis“) määratakse medalite võitmise eest olümpiamängudel ning muudel Euroopa ja rahvusvahelistel spordivõistlustel.

2. Vaidlus on ebatavaline, sest see on tekkinud mitte seoses vaba liikumise õiguste kasutamisega, vaid seetõttu, et Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Vabariik muutus kaheks eraldi riigiks enne, kui Tšehhi Vabariik ja Slovaki Vabariik 1. mail 2004 Euroopa Liiduga ühinesid. Selle tagajärjel ei saa Slovakkias elavat Tšehhi kodanikku, kes taotleb Slovakkia sotsiaalkindlustusasutustelt lisahüvitist, pidada *võõr* töötajaks, kuna ta on elanud üle 50 aasta territooriumil, mis on praegu suveräänne Slovakkia riik.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim kohus) küsib, kas niisugune isik saab sellegipoolest tugineda lisahüvitise saamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusele (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta² ning harta artiklist 34 tulenevale õigusele saada sotsiaalkindlustushüvitisi ja sotsiaalseid soodustusi.

4. Olen jõudnud järeldusele, et vastus sellele küsimustele on eitav, ja põhjendan seda üksikasjalikumalt käesoleva ettepaneku IV osas.

¹ Algeel: inglise.

² ELT 2004, L 166, lk 1; ELT erivaljaanne 05/05, lk 72, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 988/2009, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta ja määratakse kindlaks selle lisade sisu (ELT 2009, L 284, lk 43).

I. Õiguslik raamistik

A. Euroopa Liidu õigus

5. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 34 pealkiri on „Sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi“. Selle esimesed kaks lõiget on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liit tunnustab ja austab õigust sotsiaalkindlustushüvitistele ja sotsiaalteenustele, mille kaudu pakutakse liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud eeskirjade kohast kaitset raseduse ja sünnituse, haiguse, tööõnnetuste, ülalpeetavaks muutumise, eakuse või töökoha kaotuse korral.

2. Igaühel, kelle elukoht on Euroopa Liidus ja kes seal seaduslikult liigub, on õigus saada sotsiaalkindlustushüvitisi ja sotsiaalseid soodustusi liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.“

6. Määruse nr 883/2004 põhjendustes 4 ja 5 on märgitud:

„(4) Vaja on arvestada siseriiklike sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijooni ning rajada üksnes kooskõlastussüsteem.

(5) Kõnealuse kooskõlastamise raames on vaja asjaomastele isikutele erinevate siseriiklike õigusaktide alusel tagada võrdne kohtlemine ühenduse piires.“

7. Määruse nr 883/2004 artikli 1 punktis w on sätestatud, et:

„*pension* – hõlmab lisaks pensionitele ühekordseid hüvitisi, millega neid võidakse asendada, ja sissemaksete tagasimaksete vormis makseid ning III jaotise sätete alusel ümberhindamise alusel suurendamisi või täiendavaid toetusi“.

8. Määruse nr 883/2004 artikli 3 „Reguleerimisala“ lõigetes 1, 3 ja 5 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

- a) haigushüvitised;
- b) sünnitus- ja sellega samaväärsed isadushüvitised;
- c) invaliidsushüvitised;
- d) vanadushüvitised;
- e) toitjakaotushüvitised;
- f) tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised;
- g) matusetootus;
- h) töötushüvitised;
- i) eelpensionihüvitised;

j) perehüvitised.

[...]

3. Käesolevat määrust kohaldatakse ka artikliga 70 hõlmatud mitteosamakseliste rahaliste erihüvitiste suhtes.

[...]

5. Käesolevat määrust ei kohaldata:

a) sotsiaal- ja arstiabi suhtes ega

b) hüvitiste suhtes, mille puhul liikmesriik võtab vastutuse isikutele põhjustatud kahju eest ja annab selle eest kompensatsiooni, näiteks hüvitised sõja ja sõjalise tegevuse ohvritele või nende sündmuste tagajärgede tõttu kannatanutele; kuritegude, tapmise või terroriaktide ohvritele; liikmesriigi esindajate poolt nende kohustuste täitmisel tekitatud kahju kannatanutele; või poliitilistel, usulistel või päritoluga seotud põhjustel ebasoodsa kohtlemise all kannatanud isikutele.“

9. Määruse nr 883/2004 artikli 4 pealkiri on „Võrdne kohtlemine“. Seal on sätestatud:

„Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, võimaldatakse isikutele, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, iga liikmesriiki õigusaktide alusel samasuguseid soodustusi ja nende suhtes kehtivad samasugused kohustused kui nimetatud riigi kodanike suhtes.“

10. Artikli 5 pealkiri on „Hüvitiste, tulu, faktide või sündmuste võrdne kohtlemine“. Seal on sätestatud:

„Kui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti ning pidades silmas kehtestatud eri rakendussätteid, kohaldatakse järgmist:

a) kui pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel on sotsiaalkindlustushüvitiste ja muu tulu saamisel teatavad õiguslikud tagajärjed, kohaldatakse nimetatud õigusakti asjakohaseid sätteid ka samaväärsete hüvitiste saamise suhtes, mis on saadud teise liikmesriigi õigusaktide alusel, või teises liikmesriigis saadud tulu suhtes;

b) kui pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel võib teatavate faktide või sündmuste esinemisel olla õiguslikke tagajärgi, võtab nimetatud liikmesriik arvesse mis tahes liikmesriigis aset leidvaid sarnaseid fakte või sündmusi nii, nagu need oleksid aset leidnud tema enda territooriumil.“

11. Määruse nr 883/2004 artikkel 70 pealkiri on „Üldsäte“. Selles on ette nähtud:

„1. Käesolevat artiklit kohaldatakse mitteosamakseliste rahaliste erihüvitiste suhtes, mida makstakse nende õigusaktide alusel, millel oma ulatuse, eesmärkide ja/või kohaldamistingimuste tõttu on nii artikli 3 lõikes 1 osutatud sotsiaalkindlustust kui ka sotsiaalabi reguleerivate õigusaktide iseloom.

2. Käesolevas peatükis tähendavad „mitteosamakselised rahalised erihüvitised“ hüvitisi, mis:

a) on kavandatud andma kas:

i) täiendavat, asendavat või alternatiivset kaitset riskide vastu, mis on hõlmatud artikli 3 lõikes 1 osutatud sotsiaalkindlustusliikidega ja mis tagavad asjaomastele isikutele minimaalse toimetulekutulu, võttes arvesse majandus- ja sotsiaalolukorda asjaomases liikmesriigis;

või

ii) üksnes eriloomuga kaitset puuetega isikutele, mis on tihedalt seotud nimetatud isiku sotsiaalse keskkonnaga asjaomases liikmesriigis,

ja

b) rahastamise allikaks on eranditult üldiseloomuga avalike kulude katmiseks kavandatud kohustuslikud maksud ning hüvitiste andmise ja arvutamise tingimused ei sõltu hüvitisesaaja osamaksetest. Siiski ei loeta osamakseliste hüvitiste lisahüvitisi üksnes sel põhjusel veel osamakselisteks hüvitisteks,

ja

c) on loetletud X lisas.

3. Artiklit 7 ja käesoleva jaotise teisi peatükke ei kohaldata käesoleva artikli lõikes 2 osutatud hüvitiste suhtes.

4. Lõikes 2 osutatud hüvitisi antakse eranditult asjaomase isiku elukohajärgses liikmesriigis kooskõlas selle riigi õigusaktidega. Selliseid hüvitisi annab elukohajärgne asutus oma kulul.“

B. Slovakkia õigus

12. Seaduses nr 112/2015 riiki esindanud sportlaste lisahüvitise kohta ning sotsiaalkindlustuse seaduse nr 461/2003 muutmise kohta (zákon č. 112/2015 Z.z. o príspevku športovému reprezentantovi a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov) (edaspidi „seadus nr 112/2015“) on põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni §-s 1 sätestatud:

„Käesolev seadus reguleerib riiki esindanud sportlastele lisahüvitise (edaspidi „lisahüvitis“) maksmist riikliku sotsiaalkindlustushüvitisena, mille eesmärk on kindlustada rahaliselt sportlast, kes on – Tšehhoslovakkia Vabariiki, Tšehhoslovakkia Sotsialistlikku Vabariiki, Tšehhoslovakkia Liitvabariiki, Tšehhi ja Slovaki Liitvabariiki või Slovaki Vabariiki esindava sportlasena – saanud medali olümpiamängudel, paraolümpiamängudel, kurtide olümpiamängudel (*Deaflympics*), maailmameistrivõistlustel või Euroopa meistrivõistlustel.“

13. Seaduse nr 112/2015 sama redaktsiooni § 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Lisahüvitisele on õigus füüsilisel isikul, kes:

a) on Tšehhoslovakkia Vabariiki; Tšehhoslovakkia Sotsialistlikku Vabariiki, Tšehhoslovakkia Liitvabariiki, Tšehhi ja Slovaki Liitvabariiki või Slovaki Vabariiki esindava sportlasena saanud

1. kuldmedali (esikoha), hõbemedali (teise koha) või pronksmedali (kolmanda koha) olümpiamängudel, paraolümpiamängudel või kurtide olümpiamängudel,

2. kuldmedali (esikoha), hõbemedali (teise koha) või pronksmedali (kolmanda koha) maailmameistrivõistlustel või kuldmedali (esikoha) Euroopa meistrivõistlustel sellisel spordialal, mille Rahvusvaheline Olümpiakomitee, Rahvusvaheline Paraolümpiakomitee või Rahvusvaheline Kurtide Spordikomitee on võtnud neile maailmameistrivõistlustele või Euroopa meistrivõistlustele vahetult eelnenud või nendega samal aastal toimunud olümpia-, paraolümpia- või kurtide olümpiamängude programmi,

- b) on Slovaki Vabariigi kodanik,
- c) elab alaliselt Slovaki Vabariigi territooriumil või on isik, kelle suhtes on kohaldatav erisäte,
- d) ei saa analoogilist välisriigi hüvitist,
- e) on pensionieas ja
- f) on tuginenud oma õigusele saada pensionihüvitist erinormide kohaselt.“

14. Seaduse nr 112/2015 sama redaktsiooni §-s 3 on sätestatud:

„Hüvitise summa võrdub vahega

- a) 750 euro ja kogusumma vahel, mis moodustub erinormidele vastavatest pensionihüvitistest ja analoogilistest välisriikide pensionihüvitistest, kui füüsiline isik on saanud
  - 1. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 1 vastava kuldmedali,
  - 2. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 2 vastava maailmameistrivõistluste kuldmedali; või
- b) 600 euro ja kogusumma vahel, mis moodustub erinormidele vastavatest pensionihüvitistest ja analoogilistest välisriikide pensionihüvitistest, kui füüsiline isik on saanud
  - 1. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 1 vastava hõbemedali,
  - 2. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 2 vastava maailmameistrivõistluste hõbemedali; või
- c) 500 euro ja kogusumma vahel, mis moodustub erinormidele vastavatest pensionihüvitistest ja analoogilistest välisriikide pensionihüvitistest, kui füüsiline isik on saanud
  - 1. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 1 vastava pronksmedali,
  - 2. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 2 vastava maailmameistrivõistluste pronksmedali; või
  - 3. § 2 lõike 1 punkti a alapunktile 2 vastava Euroopa meistrivõistluste kuldmedali.“

II. Faktilised asjaolud ja eelotsuse küsimus

15. Saadud medalite registrist, mida peab Slovaki Vabariigi haridus-, teadus-, uurimistegevus- ja spordiministeerium (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky), ilmneb, et UB (edaspidi „kassaator“), kes on Tšehhi kodanik, on saanud jäähoki Euroopa meistrivõistlustel kuldmedali ja jäähoki maailmameistrivõistlustel hõbemedali, mõlemad 1971. aastal. Ta esitas 17. detsembril 2015 Slovakkia sotsiaalkindlustusasutusele taotluse, tuginedes õigusele saada vaidlusalust lisahüvitist.

16. Sotsiaalkindlustusasutused jätsid selle taotluse seaduse nr 112/2015 § 2 lõike 1 punkti b alusel rahuldamata põhjendusel, et ta on Tšehhi kodanik. Krajský súd v Košiciach (Košice maakonna kohus, Slovakkia) menetluses väitis kassaator liidu õigusele viidates, et see Slovakkia õigusakt on kodakondsuse alusel diskrimineeriv. Samuti osutas ta, et on jätud arvesse võtmata, et ta on 52 aastat Slovaki Vabariigis elanud.

17. Seadusandlikku menetlust käsitlevate dokumentide põhjal sedastas Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim kohus; edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“), et Slovaki Vabariigi valitsus arutas 22. aprilli 2015. aasta istungil riiki esindanud sportlaste lisahüvitise seaduse eelnõu, avaldades näiteks § 2 lõike 1 punkti b kohta arvamust, et „lõike 1 punktis b tuleb sätestada: „b) on Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodanik või Šveitsi kodanik““. Peeti vajalikuks viidata liidu õigusaktidele sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta.

18. Mõningate Slovaki Vabariigi Rahvusnõukogu (Slovakkia parlament; edaspidi „Rahvusnõukogu“) liikmete ettepanekul muudeti riiki esindanud sportlaste lisahüvitise seaduse eelnõu nii, et §-s 2 asendati sõnad „Euroopa Liidu liikmesriigi“ sõnadega „Slovaki Vabariigi“.

19. Väljapakutud muudatust põhjendati sellega, et tegemist on riikliku sotsiaalkindlustushüvitisega, mis ei ole pensionihüvitis ja mille eesmärk on aidata kaasa nende tippportlaste rahalisele kindlustatusele, kes on Slovakkia kodanikena esindanud Slovaki Vabariiki või tema õiguseellasi, ning kuna seaduseelnõuga ei kavatsetud anda sellist tagatist nendele riiki esindanud sportlastele, kes on teiste riikide kodanikud, on tehtud ettepanek määrata üheks tingimuseks, mis annab õiguse lisahüvitisele, Slovaki Vabariigi kodakondsus.

20. Viimaks võttis seadusandja riiki esindanud sportlaste lisahüvitise seaduse eelnõu vastu koos seaduseelnõu ja Euroopa Liidu õiguse kooskõla klausliga, mille kohaselt loetakse kooskõla astet „täielikuks“, kuna eelnõu suhtes ei ole kohaldatav ei Euroopa Liidu esmane, teisene ega ka kolmandane õigus.

21. Harta alusel koostatud eelotsusetaotluses märkis selle esitanud kohus, et ta on teadlik, et Euroopa Kohus analüüsib harta kohaldamisala järgimist lähtuvalt selle harta artikli 51 lõikest 1, mille kohaselt on harta sätted liikmesriikidele ette nähtud üksnes liidu õiguse kohaldamise korral.³

22. Sellepärast on eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutanud, et ta ei palu anda harta artiklis 34 sätestatud sotsiaalkindlustushüvitiste ja sotsiaalabi saamise õiguse eraldiseisvat tõlgendust, vaid juhib tähelepanu eespool nimetatud alusele, millel põhineb Slovakkia kohtu menetluses olev vaidlus, kus tuleb hinnata avaliku võimu organi tegevuse õiguspärasust.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei ole riiki esindanud sportlastele ette nähtud lisahüvitis kõigest riiklik sotsiaalkindlustushüvitis, nagu seadusandliku menetluse käigus dokumentides märgiti. Seaduse nr 112/2015 konkreetsetest sätetest, millele on eespool viidatud, ilmneb, et seda hüvitist makstakse pensionihüvitisega paralleelselt ja regulaarselt, et tõsta pensionihüvitise summa 750 euroni (vastavalt punktile a), 600 euroni (vastavalt punktile b) või 500 euroni (vastavalt punktile c).

24. Samuti on väljaspool vaidlust, et kassaator kui riiki esindanud võistkondliku spordiala koondise liige on oma võistkonnakaaslastega võrreldes teistsuguses olukorras üksnes sellepärast, et erinevalt neist ei ole ta Slovakkia kodanik, kuigi ka tema andis oma pingutuste ja võimekusega panuse riigi koondise kollektiivsesse tulemusse.

3 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, ja 28. novembri 2013. aasta kohtumäärus Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S. Paio, C-258/13, EU:C:2013:810.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et enne kui ta otsustas esitada eelotsuse küsimuse, analüüsis ta üksikasjalikult Euroopa Liidu Kohtu otsuseid samalaadsetes kohtuasjades, nimelt 22. juuni 2011. aasta kohtuotsust *Landtová*⁴ ja 16. septembri 2015. aasta kohtuotsust komisjon *vs.* Slovaki Vabariik,⁵ mis puudutas jõulupreemiaid, ning kohtuotsust komisjon *vs.* Slovaki Vabariik,⁶ C-433/13, kuid jõudis ometi järeldusele, et need kohtuotsused ei ole käesoleva juhtumi suhtes kohaldatavad.

26. Sellepärast otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus menetluse peatada ja taotleda eelotsust järgmises küsimuses:

„Kas põhikohtuasja asjaoludel saab [määruse nr 883/2004] artikli 1 punkti w, artiklit 4 ja artiklit 5 koostoides Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 34 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud õigusega sotsiaalkindlustushüvitistele ja sotsiaalsetele soodustustele tõlgendada nii, et need keelavad kohaldada liikmesriigi õigusnormi, mille kohaselt käsitab Slovakkia sotsiaalkindlustusasutus taotleja kodakondsust olulise tingimusena, mille alusel riiki esindanud sportlane saab õiguse vanaduspensionini lisahüvitisele, isegi kui selle õigusnormi osa on ka üks teine seaduslik nõue, nimelt Slovaki Vabariigi õiguseellaste, sealhulgas Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi koondises osalemine?“

27. Oma kirjalikud seisukohad on Euroopa Kohtule esitanud Tšehhi Vabariik, Slovaki Vabariik ja Euroopa Komisjon. Kõik kolm osalesid ka kohtuistungil, mis peeti 7. mail 2019.

III. Kirjalike seisukohtade kokkuvõte

28. Tšehhi Vabariigi väitel kuulub vaidlusalune lisahüvitis kahtlemata määruse nr 883/2004 esemelisse kohaldamisalasse. Euroopa Kohtu praktika kohaselt kujutab väljamakse endast sotsiaalkindlustushüvitist vaid siis, kui see tehakse väljaspool individuaalset hinnangut või kaalutusõigust, mis põhineb õigustatud isikute isiklikel vajadustel, seaduses määratletud olukorra alusel ja kui see on seotud ühega määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 nimetatud riskidest.⁷

29. Esiteks on lisahüvitise saamine Slovaki õigusnormide kohaselt õigus. Seega ei ole tegu valikulise hüvitisega, vaid kohustusliku maksega. Teiseks makstakse seda automaatselt nendele, kes vastavad teatavatele objektiivsetele kriteeriumidele, st on esindanud Slovakkia või tema õiguseellast kindlaksmääratud rahvusvahelistel spordivõistlustel. Seetõttu ei ole individuaalse hindamise õigust ega kaalutusõigust, kuivõrd pädev ametiasutus ei võta arvesse taotleja vajadusi. Kolmandaks on lisahüvitis vanaduspensionini täiendus, kuna seda makstakse välja korrapäraselt ja paralleelselt vanaduspensioniga. Seega on tegu pensioniga määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti w tähenduses, mis laieneb pensionide lisahüvitistele.⁸ Euroopa Kohtu praktika kohaselt on lisahüvitis samamoodi pensionihüvitis määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti d tähenduses.⁹ See, et väljamakstav lisahüvitis ei olene palga summast ega täitunud kindlustusperioodidest, seda hinnangut ei muuda.¹⁰

4 C-399/09, EU:C:2011:415.

5 C-361/13, EU:C:2015:601.

6 16. septembri 2015. aasta kohtuotsus, C-433/13, EU:C:2015:602.

7 Selles aspektis tugineb Tšehhi Vabariik 16. juuli 1992. aasta kohtuotsusele *Hughes*, C-78/91, EU:C:1992:331, punkt 15, ja 16. septembri 2015. aasta kohtuotsusele komisjon *vs.* Slovakkia, C-433/13, EU:C:2015:602, punkt 71. Määravad on hüvitise eesmärk ja selle andmise tingimused, mitte kuidas liikmesriik seda on kvalifitseerinud. Vt 16. juuli 1992. aasta kohtuotsus *Hughes*, C-78/91, EU:C:1992:331, punkt 14; 10. oktoobri 1996. aasta kohtuotsus *Zachow*, C-245/94 ja C-312/94, EU:C:1996:379, punkt 17; ja 16. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Slovakkia, C-433/13, EU:C:2015:602, punkt 70.

8 Selles aspektis tugineb Tšehhi Vabariik 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsusele *Noteboom*, C-101/04, EU:C:2005:51, punkt 27.

9 Tšehhi Vabariik tugineb 30. mai 2018. aasta kohtuotsusele *Czerwinski*, C-517/16, EU:C:2018:350, punkt 45.

10 Siin tugineb Tšehhi Vabariik 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsusele *Noteboom*, C-101/04, EU:C:2005:51, punkt 29.

30. Seetõttu on lisahüvitise maksmise allutamine kodakondsuse tingimusele vastuolus määruse nr 883/2004 artikliga 4. Määrav asjaolu lisahüvitise andmisel on see, kas asjaomane isik on esindanud riiki või tema õiguseellasi ja saavutanud nõutava tulemuse, mitte see, kas ta on asjaomase liikmesriigi kodanik.

31. Slovaki Vabariik ei ole sellise liidu õiguse tõlgendusega nõus. Tema sõnul oli algselt ette nähtud, et Tšehhi ja Slovaki Vabariigid käsivad vaidlusalust lisahüvitist kooskõlastatult ning mõlemad riigid teevad makseid oma elanikele, kes on esindanud nimetatud rahvusvahelistel spordivõistlustel Tšehhoslovakkia Vabariiki, olenemata sellest, kas nad on Tšehhi või Slovakkia kodanikud, ja tingimusel, et ei teki topeltväljamakseid. Sel põhjusel ei teinud Slovaki Vabariik algul ettepanekut piirduda lisahüvitise maksmisel Slovakkia kodanikega. Ta tegi selle ettepaneku alles siis, kui Tšehhi Vabariik jättis vastu võtmata seaduse, millega oleks lisahüvitise maksmine laienenud Tšehhi Vabariigis elavatele Slovakkia kodanikele. Seega annaks Slovakkia, kui ta oleks kohustatud seadust muutma, lisahüvitist peale Slovakkias elavate Tšehhi kodanike ka nii Tšehhi Vabariigis kui ka Slovakkias elavatele Slovakkia kodanikele.

32. Slovaki Vabariigi väitel ei ole vaidlusalune lisahüvitis määruse nr 883/2004 tähenduses sotsiaalkindlustushüvitis ega kuulu sama määruse artikli 3 lõikes 3 ja artiklis 70 nimetatud mitteosamakseliste erihüvitiste hulka.

33. Esimesena nimetatu olemasolu määravad väljamakse iseloomulikud tunnused, eeskätt selle eesmärk ja andmise tingimused. Lisahüvitis ei ole seotud ühegi määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 loetletud riskiga.¹¹ See ei ole vanadushüvitis Euroopa Kohtu praktika tähenduses.¹² Lisahüvitist makstakse vanadushüvitistest olenemata. Seda makstakse ka siis, kui endine sportlane üldse pensioni ei saa. Seda ei maksta, kui vanadushüvitised ületavad teatava piiri.¹³ Samuti ei maksta lisahüvitist samadest allikatest kui vanaduspension. Seda maksab vahetult riik. Ka ei ole lisahüvitise eesmärk vastata õigustatud isikute vajadustele.¹⁴ Selle eesmärk on hoopis premeerida tippportlasi nende saavutuste eest ja innustada noori atleete. Samuti ei määra väljamakstava summa suurust seni tehtud sissemaksete suurus ega kindlustusperiood.¹⁵

34. Selles osas, mis puudutab määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 3 ja artikli 70 tähenduses mitteosamakselisi erihüvitisi, osutab Slovaki Vabariik, et vaidlusalune lisahüvitis ei ole seotud ühegi artikli 3 lõikes 1 viidatud riskiga. Samuti ei ole selle eesmärk tagada teatavat elatusmiinimumi. Samuti ei kuulu see puudega inimeste hüvitise alla, millele on viidatud artikli 70 lõike 2 punktis a, ega ole niisugune lisahüvitis, mis on loetletud määruse nr 883/2004 X lisas vastavalt artikli 70 lõike 2 punktis c nõutule.

35. Harta artikkel 34 Slovaki Vabariigi seisukohta ei mõjuta. Vaidlusalune lisahüvitis ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse.¹⁶

11 Slovaki Vabariik viitab 25. juuli 2018. aasta kohtuotsusele A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punktid 32 ja 33.

12 Slovaki Vabariik viitab 16. detsembri 2015. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Slovakkia, C-361/13, EU:C:2015:601, punkt 56.

13 Slovaki Vabariik tugineb 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsusele Noteboom, C-101/04, EU:C:2005:51, punkt 27, ja 16. septembri 2015. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Slovakkia, C-361/13, EU:C:2015:601, punkt 56.

14 Slovaki Vabariik viitab 5. juuli 1983. aasta kohtuotsusele Valentini, 171/82, EU:C:1983:189, punkt 14, ja 16. detsembri 2015. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Slovakkia, C-361/13, EU:C:2015:601, punkt 55.

15 5. juuli 1983. aasta kohtuotsus Valentini, 171/82, EU:C:1983:189, punkt 14.

16 Slovaki Vabariik viitab 16. septembri 2004. aasta kohtuotsusele Baldinger, C-386/02, EU:C:2004:535.

36. Komisjon osutab, et tegelikult on vaidlusalune lisahüvitis kohaldatav vaid nendele isikutele, kes on jõudnud pensioniikka ja taotlenud vanaduspension. See, et tegu on lisamaksega, ei tähenda tingimata, et see ei ole määruse nr 883/2004 tähenduses vanaduspension.¹⁷ Ent samal ajal ei ole komisjon kindel, et see kuulub määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse. Tegu on lisahüvitisega, mida makstakse väikesele isikute ringile autasuks erakordsete saavutuste eest riigi esindamisel. Nii järeldeb komisjon, et vaidlusalune lisahüvitis ei kuulu määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse, ent on vaja kaaluda, kas see kuulub määruse (EL) nr 492/2011¹⁸ ja ELTL sätete kohaldamisalasse.

37. Komisjon ei pea siiski vajalikuks otsustada, kas lisahüvitis on määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 tähenduses sotsiaalne soodustus,¹⁹ sest eelotsuse küsimusele on võimalik vastata ELTL esmase õiguse põhjal.

38. Sellega seoses viitab komisjon ELTL artiklile 18 ja Euroopa Kohtu otsusele *Tas Hagen ja Tas*,²⁰ mis tema väitel võimaldab apellandil tugineda tema staatusele töötajana ELTL artikli 45 alusel.

IV. Õiguslik analüüs

39. Lisahüvitis ei kuulu määruse nr 883/2004, määruse nr 492/2011 ega vaba liikumist käsitleva liidu esmase õiguse kohaldamisalasse, millele komisjon on viidanud.²¹ Seetõttu ei kuulu see ka harta artikli 34 kohaldamisalasse, sest põhikohtuasjas käsitletav olukord ei ole liidu õigusega „reguleeritud“.²²

40. Määruse nr 883/2004 suhtes on Euroopa Kohtu praktikas kujunenud, et „määruse nr 883/2004 kohaldamisalast välja jäävate ja sinna kuuluvate hüvitiste erinevus seisneb peamiselt iga hüvitise koostisosades, eelkõige selle eesmärgis ja määramise tingimustes, mitte aga asjaolus, kas hüvitist loetakse riigisisises õiguses sotsiaalkindlustushüvitiseks või mitte“.²³ Igal juhul peab liikmesriigi seadus määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse kuulumiseks olema seotud ühe selle määruse artikli 3 lõikes 1 otsesõnu loetletud riskiga.²⁴

41. Vaidlusalune lisahüvitis ei ole seotud ühegi määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 otsesõnu loetletud riskidest (mis on loetletud ka käesoleva ettepaneku punktis 8). Euroopa Kohus on järjekindlalt leidnud, et hüvitist võib pidada „sotsiaalkindlustushüvitiseks“, kui seda antakse hüvitise saajale seaduses määratletud olukorra alusel hüvitise saaja isiklike vajadusi kaalutusõiguse alusel individuaalselt hindamata, ning tingimusel, et see on seotud mõne määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 otsesõnu loetletud riskiga.²⁵ Lisahüvitis on hoopis autasu rahvusvahelistel spordivõistlustel saavutatud tulemuste ja riigi esindamise eest. Sellest, et praktikas makstakse seda pensioniikka jõudnud isikutele, ei piisa selle hõlmamiseks vanadushüvitiste hulka vastavalt artikli 3 lõikele 1. Nagu Slovakkia esindaja kohtuistungil selgitas, on lisahüvitis seotud vaid vanaduspensionite saajatega, kes saavad liikmesriigi seadusega ette nähtud maksimaalset hüvitist, mistõttu nendele isikutele makstavat summat tuleb vähendada. Lisahüvitise saamiseks kvalifitseerumine ei ole seaduses seotud pensioni saamisega.

17 Komisjon viitab 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsusele *Noteboom*, C-101/04, EU:C:2005:51, punktid 25–29; 16. detsembri 2015. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Slovakkia, C-361/13, EU:C:2015:601, punkt 55, ja 30. mai 2018. aasta kohtuotsusele *Czerwinski*, C-517/16, EU:C:2018:350, punktid 33 ja 34 ning seal viidatud kohtupraktika.

18 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires (ELT 2011, L 141, lk 1).

19 Komisjon viitab 31. mai 1979. aasta kohtuotsusele *Even ja ONPTS*, 207/78, EU:C:1979:144; 27. septembri 1988. aasta kohtuotsusele *Matteucci*, 235/87, EU:C:1988:460, punkt 16, ja 16. septembri 2004. aasta kohtuotsusele *Baldinger*, C-386/02, EU:C:2004:535, punktid 17–19.

20 26. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus, C-192/05, EU:C:2006:676, punktid 16 ja 30 ning resolutsioon.

21 Seetõttu on põhikohtuasjas käsitletav olukord kardinaalselt teistsugune kui see, mida käsitles Euroopa Kohus oma 22. juuni 2011. aasta kohtuotsuses *Landtová*, C-399/09, EU:C:2011:415.

22 Vt nt 8. mai 2019. aasta kohtuotsus *PI*, C-230/18, EU:C:2019:383, punkt 63.

23 30. mai 2018. aasta kohtuotsus *Czerwinski*, C-517/16, EU:C:2018:350, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus *A*, C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 31.

24 30. mai 2018. aasta kohtuotsus *Czerwinski*, C-517/16, EU:C:2018:350, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika.

25 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Dreyer*, C-372/18, EU:C:2019:206, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika.

42. Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb selleks, et teha kindlaks, kas lisahüvitise saab liigitada määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti d tähenduses „vanadushüvitiseks“ ja seega sotsiaalkindlustushüvitiseks, analüüsida selle toetuse iseloomulikke tunnuseid, eeskätt selle eesmärki ja andmise tingimusi.²⁶

43. Vaidlusalust lisahüvitist antakse isikutele, kes on saavutanud rahvusvahelistel spordivõistlustel kõrgetasemelisi tulemusi. See on mõeldud autasuks nende tulemuste eest ja nooremate sportlaste innustamiseks. Sellest järeldan, et lisahüvitis sarnaneb rohkem jõulupreemiaga kohtuasjas komisjon *vs.* Slovakkia,²⁷ mille kohta otsustati, et see ei kujuta endast määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti d tähenduses vanaduspensioni, kui Euroopa Kohtu otsuses Noteboom²⁸ vanadushüvitiseks²⁹ loetud puhkusetasuga, mida makstakse ainult isikutele, kellel on õigus saada vanadus- või toitjakaotuspensioni, ja rahastatakse samadest ressursidest nagu pensioni. Käesoleval juhul ei maksta lisahüvitist samast fondist nagu pensioni, vaid seda rahastab vahetult riik ja nagu eespool selgitatud, ei ole sellel pensionisüsteemiga muud seost peale selle, et lisahüvitist vähendatakse Slovakkia seaduse kohaselt maksimaalset vanaduspensioni saavatel endistel sportlastel.

44. Ehkki kohtuasjas komisjon *vs.* Slovakkia käsitletud olukorras tehti makseid laiale ringile õigustatud isikutele ning põhikohtuasjas makstakse vaidlusalust hüvitist kitsale ringile, tõstab see, et tippspordivõistlustel saavutatud tulemustega seotud õigustatud isikute ring on kitsas, vaid esile erinevuse kõnealuse lisahüvitise ja vanaduspensioniga seotud lisahüvitiste vahel.

45. Selles osas, mis puudutab määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 3 ja artiklis 70 silmas peetud mitteosamakselisi erihüvitisi, nõustun käesoleva ettepaneku punktis 34 kirjeldatud Slovaki Vabariigi argumentidega, et vaidlusalust lisahüvitist on võimatu artikli 70 kohaldamisalasse arvata. Täheldan, et artikli 3 lõike 5 punktiga a on sotsiaalabi määruse nr 883/2004³⁰ kohaldamisalast sõnaselgelt välja arvatud ja et määruse nr 883/2004 artikli 70 lõike 2 punkti a alapunkt i viitab tagasi artikli 3 lõikes 1 viidatud sotsiaalkindlustuse harudele ning see abi peab olema „täiendav, asendav või alternatiivne kaitse“ mõne artikli 3 lõikes 1 loetletud riski vastu³¹. Nagu käesoleva ettepaneku punktis 41 märgitud, olen jõudnud järeldusele, et lisahüvitis ei kuulu ühessegi selles sättes loetletud kategooriasse ja on pigem eritoetus, millega premeeritakse suurepärase spordisaavutuste eest. Lisahüvitis ei kuulu määruse nr 883/2004 X lisa kohaldamisalasse ja selle eesmärk ei ole elatusmiinimumi tagamine.

46. Lisahüvitis ei kuulu ka määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 kohaldamisalasse kui „sotsiaalne soodustus“, mille iseloomulike tunnuste hulka ei kuulu riigile osutatud teenetega seostatavad hüvitised. Riikliku tunnustamise süsteem ei saa määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 kohaldamisalasse kuuluda.³² Samuti on lisahüvitise maksmata jätmine Tšehhi kodakondsusega Slovakkia elanikule vastuolus vaid töötajate liikuvuse hõlbustamisega,³³ mis puudutab väikest arvu liidu töötajaid, nimelt Tšehhi kodanikke, kes on esindanud endist Tšehhoslovakkia Vabariiki ja soovivad liikuda Tšehhi Vabariigist Slovaki Vabariiki.

26 16. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Slovaki Vabariik, C-361/13, EU:C:2015:601, punkt 54.

27 16. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Slovaki Vabariik, C-361/13, EU:C:2015:601.

28 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus C-101/04, EU:C:2005:51, punkt 27.

29 Vastavalt nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35); muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/98 (EÜT 1998, L 209, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 308) artikli 4 lõike 1 punktide c. See säte tunnistati kehtetuks määruse nr 883/2004 artikliga 90.

30 Vt nt 27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, punktid 11, 12 ja 14.

31 Vt 29. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Skalka, C-160/02, EU:C:2004:269, milles kõne all olnud makse oli „mitteosamakseline erihüvitis“, sest sellega suurendati pensioni.

32 31. mai 1979. aasta kohtuotsus Even ja ONPTS, 207/78, EU:C:1979:144, punktid 23 ja 24. Vt samuti 16. septembri 2004. aasta kohtuotsus Baldinger, C-386/02, EU:C:2004:535, punktid 17 ja 19.

33 27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, punkt 20.

47. Teisisõnu ei heiduta kedagi üldiselt ega ulatuslikult mujalt liidust Slovakkiasse töötama minemast see, kui vaidlusalust lisahüvitist ei maksta kellelegi teisele peale Slovakkia kodanike,³⁴ mis tuleneb sellest, et Slovakkia võimud keeldusid Tšehhi kodanikele lisahüvitist maksmast, ehkki, nagu Slovakkia valitsus oma kirjalikes seisukohtades ja tema esindaja kohtuistungil selgitasid, pidasid need kaks liikmesriiki enne põhikohtuasjas vaidluse all oleva seaduse vastuvõtmist läbirääkimisi ja nägid ette kooskõlastatud reaktsiooni, milles mõlemad riigid pidid maksma vaidlusalust lisahüvitist omaenda kodanikele olenemata nende elukohast.

48. Lõpuks on komisjoni tuginemine Euroopa Kohtu otsusele Tas Hagen väärkäsituslik. Nimetatud kohtuasjas kuulus Madalmaade valitsuse keeldumine omaenda kodanikele niisuguse hüvitise maksmisest, mida nimetatud valitsus määras kodusõja ohvritele seetõttu, et nad elasid Hispaanias, EÜ artiklis 18 sätestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu kohaldamisalasse ega olnud puhtriigisisene olukord just seetõttu, et asjaomased isikud olid Hispaaniasse – s.o liikmesriiki, mille kodanikud nad ei olnud – elama siirdudes teostanud oma õigust vabalt liikuda.³⁵ Euroopa Kohus järeltas, et „kuna ühenduse õigusega tagatud õiguse teostamine K. Tas-Hageni ja R. A. Tasi poolt mõjutab viimaste õigust saada siseriikliku õigusega ettenähtud hüvitist, siis ei saa sellist olukorda käsitada puhtalt siseriikliku küsimusena, millel puudub igasugune seos ühenduse õigusega“.³⁶

49. Siiski on väljaspool vaidlust, et apellant ei ole ETL artikli 45 alusel kasutanud oma „õigust vabalt liikuda“. Seega oleks Euroopa Kohtu otsus Tas Hagen asjakohane Tšehhi kodaniku vaidluses Tšehhi sotsiaalkindlustusametustega, kui need keeldusid hüvitist maksmast põhjusel, et Tšehhi kodanik on muusse liikmesriiki kui Tšehhis – sealhulgas Slovaki Vabariiki – elama asudes kasutanud oma õigust vabalt liikuda, kuid käesolevas põhikohtuasjas ei ole faktilised asjaolud sellised. Põhikohtuasjas on tegu Tšehhi kodanikuga, kes ei ole kasutanud õigust vabalt mujale liikuda oma elukohariigist, s.o Slovakiast, kus ta on alati elanud seitsaadik, kui see liikmesriik Euroopa Liiduga ühines.

50. Vaidlus ei kuulu liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse ja seetõttu ei ole võimalik harta artiklit 34 kohaldada.

V. Ettepanek

51. Sellepärast teen ettepaneku vastata Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi kõrgeim kohus) küsimusele järgmiselt:

Niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei ole võimalik tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta artikli 1 punkti w, artiklit 4 ja artiklit 5 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 34 lõigetes 1 ja 2 sätestatud õigusega saada sotsiaalkindlustushüvitisi ja sotsiaalseid soodustusi nii, et see keelab kohaldada liikmesriigi õigusakti, mille kohaselt tuleb Slovakkia sotsiaalkindlustusametusele pidada taotleja kodakondsust peamiseks tingimuseks, mis määrab riiki esindanud sportlaste õiguse saada vanaduspensionile lisanduvat hüvitist, isegi kui see liikmesriigi õigusakti säte hõlmab ka teist nõuet, nimelt riigi õiguseellaste, sealhulgas Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi esindamise fakti.

34 Vrd olukorraga, mida kaalus Euroopa Kohus oma 10. märtsi 1993. aasta kohtuotsuses komisjon vs. Luksemburg, C-111/91, EU:C:1993:92, mis käsitles ettenähtud Luksemburgis elamise perioode, enne mille täitumist ei olnud võimalik maksta emadustoetust. See mõjutab kõiki liidu kodakondsusega naisi.

35 26. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Tas-Hagen ja Tas, C-192/05, EU:C:2006:676, punkt 25.

36 Sealsamas, punkt 28.